

ELŻBIETA TRAFIAŁEK

Wydział Zarządzania i Administracji, Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Kielce
e-mail: etraf07@gmail.com

Migracje edukacyjne.
Studenci zagraniczni – dwie strony księżyca,
pod red. naukową Zofii Kawczyńskiej-Butrym,
Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej,
Lublin 2014, s. 212.

Tendencje migracyjne, obserwowane od lat zarówno w Polsce, Europie, jak i na całym świecie, w większości dostępnych analiz przedmiotowych prezentowane są jako decyzje wyjazdowe o podłożu ekonomicznym, związane głównie z poszukiwaniem atrakcyjnej pracy, lepszych zarobków i przyjaznej przestrzeni społecznej. W rzeczywistości aspiracje współczesnego pokolenia ludzi młodych są bardziej rozległe, wyższe i oprócz celów czysto materialnych obejmują: wykształcenie, kwalifikacje, doświadczenie zawodowe, umiejętności praktyczne, swobodę językowego poruszania się w międzynarodowej przestrzeni oraz zdolność do samodzielnego funkcjonowania w różnych kulturach, religiach i realiach

gospodarczych. Globalny świat stawia przed człowiekiem coraz to nowe wyzwania, z jednej strony oferując między narodowe, wielokulturowe obywatelstwo, z drugiej ustawicznie podnosząc tzw. poprzeczkę wymagań wobec potencjalnych pracowników oraz modyfikując stabilność i chłonność rynków pracy w różnych regionach. Wszechobecne ryzyko bezrobocia, w głównej mierze dotyczące ludzi młodych, ma także niebagatelny wpływ na aksjologiczne preferencje i życiowe wybory zainteresowanych niezależnością ekonomiczną swoją i bliskich. W tych warunkach edukacja traktowana jest jako najlepsza z dostępnych, najpewniejsza inwestycja, jako niezbędna determinanta kumulowania

kapitału i osiągania życiowych sukcesów.

We wspólnotowej polityce oświatowej edukacja, podobnie jak i kształcenie ustawiczne, traktowane są jako integralnie powiązana, spójna płaszczyzna wzmocnienia mobilności i integracji społecznej, mieszcząca się w kategorii politycznych priorytetów. Globalne zapotrzebowanie na „uniwersalne”, międzynarodowe wykształcenie w naturalny sposób wzmocnia zainteresowanie współpracą, wymianą naukową i migracją edukacyjną. W tej sytuacji zamysł wydawniczy lubelskiego środowiska akademickiego okazuje się wyjątkowo na czasie. Tym bardziej że na polskim rynku wydawniczym nadal odczuwa się niedosyt publikacji poświęconych studenckim migracjom edukacyjnym. Oddana w 2014 roku do rąk czytelnika praca zbiorowa *Migracje edukacyjne. Studenci zagraniczni – dwie strony księżycy* pod redakcją naukową Zofii Kawczyńskiej-Butrym, doskonale wpisuje się w to zapotrzebowanie. Sposób prezentowania w niej kolejnych problemów, oparty na analizach dwustronnych odczuć i ocen – studentów zagranicznych i ich polskich kolegów, to innowacyjne podejście badawcze. Szkoda, że tak ciekawy projekt, w swej pierwotnej wersji znacznie bardziej rozbudowany zakresowo, merytorycznie i metodologicznie, nie zyskał akceptacji Narodowego Centrum Nauki. Brak środków nie zniechęcił wnioskodawców grantu do realizacji zamierzeń, ale zmusił do weryfikacji planowanych działań, rezygnacji z badań reprezentatywnych i ograniczenia ich do czterech ośrodków akademickich: Lublina, Olsztyna oraz Wrocławia i Szczecina. Wybór

celowy objął w ten sposób tylko największe tzw. graniczne ośrodki akademickie, reprezentujące ściany „Wschód–Zachód” oraz „Północ–Południe”.

Prezentowana monografia obejmuje 10 tekstów przygotowanych przez ośmiu autorów. Składa się ze *Wstępu* redaktora naukowego, trzech części, streszczenia w języku angielskim i wykazu ponad 100 pozycji literatury przedmiotu, w tym wielu obcojęzycznych, oraz najnowszych, opublikowanych w ciągu ostatnich dziesięciu lat. W kolejnych częściach pracy, sklasyfikowanych według klucza zawartości merytorycznej, autorzy zaprezentowali migracje edukacyjne, zjawisko umiędzynarodowienia studiów w różnych ujęciach oraz scharakteryzowali młodzież przybywającą na studia w Polsce, w tym głównie do wymienionych wyżej czterech miast, bogatych w infrastrukturę akademicką (część I: *Migracje edukacyjne – problemy globalne i krajowe*, s. 19–99). W formie komunikatów przedstawili wyniki empirycznych badań ilościowych i jakościowych, przeprowadzonych w 2013 roku wśród zagranicznych studentów kierunków humanistycznych, między innymi z Ukrainy, Rosji, Korei Płd., Słowacji, Turcji, Norwegii (s. 170) oraz polskich studentów socjologii. Na ich podstawie omówili relacje międzykulturowe oraz procesy adaptacji studentów międzynarodowych w Polsce. Po raz pierwszy zaprezentowali wszystkich uczestników „dialogu kultur”, czyli: studentów zagranicznych (część III: *Zagraniczni studenci o polskich studentach i o swojej sytuacji*, s. 139–188), miejscowych (część II: *Polscy studenci o studentach zagranicznych. Wyniki badań*

ilościowych w czterech miastach akademickich: Lublinie, Olsztynie, Szczecinie i Wrocławiu, s. 97–136) i mieszkańców miasta akademickiego (tekst A. Stróžek i M. Butryma, *Mieszkańcy Lublina o studentach zagranicznych*, s. 189–200). Wskazali też na wiele ważkich problemów, które należy postrzegać jako nowe wyzwania dla polityki społecznej, jako zadania dla takich podmiotów resortowych, jak choćby: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Niektóre z nich to: niski poziom umiędzynarodowienia studiów wyższych w kraju (1,1% ogółu studiujących, przy wskaźnikach np. 22% w Wielkiej Brytanii, czy 11,4% w Danii – s. 35); brak strategii na rzecz internacjonalizacji szkół wyższych, brak działań systemowych ukierunkowanych na podnoszenie atrakcyjności polskiej oferty edukacyjnej (s. 91), popularność postaw zachowawczych, w tym tzw. obronnej nietolerancji wobec obcych/innych (s. 99), brak należytego rozumienia wielostronnych, w tym także ekonomicznych korzyści wynikających z obecności studentów zagranicznych.

Zbiór zaprezentowanych w pracy tekstów, mimo zróżnicowanego zakresu badań i sposobu ich prezentacji, stanowi interesujący materiał do studiowania kwestii związanych z szeroko pojmowanymi, jak to syntetycznie sprecyzowano w redakcyjnej zapowiedzi: *procesami globalizacji kapitału intelektualnego i społeczne-*go (s. 9). Może być wykorzystywany jako materiał do badań porównawczych, jako źródło informacji i rekomendacji zadaniowych dla resortowych podmiotów

polityki społecznej, w placówkach i instytucjach edukacyjnych oraz w dydaktyce szkół wyższych, gdzie niezależnie od profilu kształcenia, rozumienie rangi umiędzynarodowienia studiów wyższych oraz procesu edukacji i kształcenia ponad wszelkimi podziałami (etnicznymi, kulturowymi, religijnymi, politycznymi, ekonomicznymi, obyczajowymi, językowymi), stanowi podstawę przygotowania do funkcjonowania w zintegrowanej przestrzeni Europy i świata, w społeczeństwie otwartym na zmiany, postęp i respektującym reguły uzyskiwania niezależności ekonomicznej i samodzielności życiowej.

Praca dobrze wpisuje się w aktualną, ważną dyskusję nad poszukiwaniem optymalnego modelu przygotowania społeczeństwa do uczestnictwa w międzynarodowym dialogu kultur, do pełnego korzystania z pozbawionej granic przestrzeni europejskiej i odważnego wychodzenia naprzeciw potrzebom rozwijających się gospodarek światowych, otwartych na wysoko kwalifikowane kadry pracowników, niezależnie od ich narodowości. Jej wartość będzie wzrastać równolegle do upływu czasu i kolejnych zmian związanych z przyjmowanymi strategiami rozwiązywania europejskich kwestii gospodarowania kapitałem ludzkim i skutecznego redukcji zjawiska bezrobocia – szczególnie dotkliwego dla ludzi młodych, kreatywnych, mobilnych, zainteresowanych czytelnym związkiem dobrego wykształcenia z dobrą pracą i wysoką jakością życia.

Dobre gospodarowanie kapitałem społecznym i kapitałem ludzkim możliwe jest tylko w społeczeństwie pluralistycznym, otwartym na zmiany, wykształco-

nym, gdzie status społeczny wyznaczają kompetencje, kwalifikacje, elastyczne współdziałanie z podmiotami gospodarki. Zalecenia UE, wynikające z głównych strategii polityki oświatowej Wspólnoty, wsparcie finansowe z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), Proces Boloń-

ski, funkcjonowanie europejskich programów edukacyjnych (np. Erasmus, Sokrates) – tworzą wyjątkowo sprzyjające warunki do podejmowania tych wyzwań i budowania nowoczesnego systemu polskiej edukacji na miarę standardów światowych.